

אני משקה את כולנו לחסוך, אבל איך לעזאזל שומרים ככה על הנוי?

החוק מחייב את כולנו לחסוך, אבל איך לעזאזל שומרים ככה על הנוי? עוזי בן צבי מהמשתלה בנטף מסביר איך בוחרים צמחים צנועים במים, מה הקשר בין פילוסופיה לאדריכלות נוף ומהן הטעויות הגדולות של תרבות הגינון הישראלית - ובכל הנוגע לאלה, הוא ממש לא חוסך במילים

הצמחייה החסכונית נדחקת החוצה

"יש כיום אבסורד שגם מי שחפץ בגינון חסכוני מתקשה למצוא את מגוון הצמחים המתאים. מגוון הצמחים היסודיים באופיים המתאימים לגינון הוא עצום. הבוטנאים מכירים כיום כ-75 אלף מיני צמחים הגדלים באופן טבעי באזורים שבהם הקיץ שחון - קרוב לשליש מכלל מיני הצמחים המוכרים בעולם כולו. זאת בנוסף לעוד צמחים רבים שעמידים ליושב שמקורם איננו באזורים יבשים. מגוון זה יכול לתרום שפע של מינים וזנים של צמחים מתאימים במיוחד לגינון בארץ, אך למרבה הצער הרבר לא בא לידי ביטוי במציאות הגנתית שלנו. כולנו יודעים שצמח צריך מים, וכולנו מעריכים את מי שדואג להשקות את הצמחים שלו באופן סדיר. כך נוצרת אסוציאציה המקשרת בין אהבת גינה וטיפוח לבין כמויות המים שהיא מקבלת. "חלק ניכר מהצמחייה העמידה ליושב רגיש לרטיבות יתר של בית השרשים. בגינה מטופחת, הנטייה היא להתאים את משטר ההשקיה לצורכי הצמחים חובבי המים. מערכות ההשקיה המתוחכמות מקלות עלינו ומושכות אותנו להשקות בעורף, וכך יוצא שצמחים אוהבי המים

המסע בעקבות עוזי בן צבי דומה לחיפוש אתונות ומציאת מלוכה - תרתי אחר מומחה שמתמצא בעיצוב גינות חסכוניות ומצאתי עצמי בנטף, מזרמנת לשיחה עם בעל משתלה שהוא גם מעצב, גם גנן, גם מאקלם צמחי נוי וגם פילוסוף. אלא שלפלא הגדול ביותר נחשפתי רק כשהתבוננתי מקרוב בגינות, משום שאין בהן כל עדות להיותן חסכוניות - מה שמביא אותן מיד לשאול מה כל כך מסובך בגינון חסכוני במים? "זה בכלל לא מסובך, להפך", אומר בן צבי. "זה פשוט גינון יותר חסכוני - לא רק במים, אלא גם בעבודת האחזקה השוטפת. חסרונו היחיד שהוא איטי ורודש סבלנות, וכאן מתקיימת התנגשות חזיתית עם תרבות האינסטנט השולטת כיום ועם המחסור נוספות להיעדרו נעוצות בעבר הרחוק - ראשוני הגננים בארץ היו אירופאים שניסו להביא לכאן את מה שלמדו, ידעו וראו בארץ מולדתם, הווה אומר מרשאות רחבות ידיים וגינון שמבוסס על שפע של מים. התפתחות הגינון בארץ התבססה על גינון אירופאי במקום על גינון ים תיכוני".

צילום: עוזי בן צבי

מימין: רחבה במושב שורש עם מרכיבים פשוטים כמו רסק עץ ואבני מדרן, וגינה ירושלמית ותיקה וצפופה שחולקה לחללי משנה

צילום: פינה באומהפט

צילום: עוזי בן צבי

הידעת? בקרוב תתחיל עונת הקינון. משוש, בולבול, שחרור, צופית ואחרים יקנו בהמוניהם בחצרות יישובים. מי שמתכוון לגזום עצים ושיחים בחצר, כדאי שיבחן אותם היטב לפני הגיזום

צילום: פינה באומהפט

פה בארץ, הוא אומר, לא חסרים אוצרות. עיניו תמיד פקוחות לגלות לפתע זן שונה של הדס או ארמריה בין עשרות שתילים זהים. אזוביון אחד שגילה באי תנועה בירושלים ושהיה שונה לגמרי מחבריו השתולים לצדו באופן הצימוח הקומפקטי והכדורי שלו, הוא כל כך מיוחד, שמשתלות בחו"ל מתעניינות בו ומבקשות לרכשו. לאחר האיתור הוא מגדל את הצמחים בתנאים מחמירים, ומי שהוכיח את עצמו עובר לשלב הריבוי, הגידול והמכירה.

בין פילוסופיה ליצירתיות

שאלתי את עוזי אם למד אדריכלות נוף, ונעניתי שלא. הוא למד פילוסופיה. מבחינתו, יש קשר ישיר בין שני הנושאים. הוא בעל תואר שלישי בפילוסופיה, שאותו עשה לאחר שנים של עבודה בתכנון גנים. נושא התזה שלו - "מהי יצירתיות", נבחר מתוך רצון להבין את התהליכים שהוא עצמו חווה כמתכנן. "אני תמיד מנסה לראות את המיוחד בכל גן, ולנתח מהן האיכויות והפוטנציאל הגלום במרחב הנתון ואיך הם יכולים להשתלב זה עם זה ועם החלומות של האנשים. את כל זה צריך לתרגם למוצר מרחבי ואסתטי, אבל ראשית יש ללמוד לראות מה יש. הלקוח בהגיעו לגינה", מסביר בן צבי, "דומה בדרך כלל לבן הרביעי באגדה, זה שאינו יודע לשאול. הוא יודע בדיוק מה הוא רוצה מהמטבח בבית, אבל בנוגע לגינה, פתאום אין חלומות או שהם מוגבלים. דווקא בהגיעו לגן, שהוא כמעט ארץ האפשרויות הבלתי מוגבלות, מצטמצמים חלומותיו לדשא, עץ

החיים של כולנו, וקשה לוותר עליהם או לפגוע בהם. לכאורה אנחנו נמצאים במצב שבו אין לנו ברירה אלא לוותר - לבחור בין יופיים של הגנים לבין החיסכון במים. באופן שהרברים מוצגים כיום, נראה שאם ברצוננו לעשות משהו לטובת משק המים, נצטרך להסתפק בפחות גנים, פחות יפים ופחות נעימים. הלך מחשבה זה נובע מטעות בסיסית בהבנה של כל נושא ההשקיה בגן. אני מאמין שדווקא מהמספר הזה תיוולד מודעות לנושא המזוהה הזה. גינה חסכונית יכולה להיות יותר יפה ועשירה במופעים מגינה 'רגילה'. דרוש שינוי תודעתי וצריך להתקיים תהליך הפנמה שאפשר גם אחרת. הכרחי להפנים שני דברים עיקריים. הראשון - קצב הגידול, השני - תרבות ההשקיה. אם חשוב לכם לשתול דשא וצמחים עונתיים, עשו זאת, אך לא כנבירת מחול. הקצו להם רק את המינימום שבאמת משרת אתכם והכינו להם קווי השקיה ייעודיים. אל תשקו את כל הגינה לפי הדרישות שלהם. "לבעל גינה שאינו רוצה או יכול להתעסק בהשקיה נפרדת ושוונה לצמחים או לחלקות שונות, מומלץ לוותר על אחוז מוסים - נאמר 20 אחוז מהצמחים שהם צרכני המים הגדולים יותר. בדרך כלל ויתור כזה מאפשר לנו לצמצם את ההשקיה בעשרות אחוזים. וזוהי רק ההתחלה. ברגע שהורדנו את כמויות ההשקיה, נפתח בפנינו מגוון גדול בהרבה מזה שוויתרנו עליו של צמחים חסכוניים ומעניינים שקודם לא ניתן היה לגדלם בגינה. עושר גדול של צמחי בר של הארץ ושל חלקים אחרים של אגן הים התיכון, שבעזרת תוספות השקיה מועטות יכולים לתת מופעי עלווה ופריחה מרשימים. צמחים אלו, לצד מגוון גדול לא פחות של צמחים מאזורים אחרים בעולם, מאפשרים להגיע לגן המשוכב את הלב ואת העין בכל עונות השנה, שצריכת המים ועלויות התחזוקה שלו נמוכות בהרבה מאלו שאנו רגילים להן היום".

תכנון נכון בגינה

"הגנים, גם הפרטיים ובוודאי הציבוריים, תורמים תרומה שאין לה תחליף לאיכות

ליצירת קשר ולפרטים נוספים: www.nataf-plants.com

מימין, בכיוון השעון: גינה בסגנון ים תיכוני בבית שמש, בן צבי בפעולה וטראסה במושב שורש